Eduskunnan hallintovaliokunta

Eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntö 4.4.2022

Poliisihallituksen lausunto HE 163/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen kirjallista asiantuntijalausuntoa liittyen otsikon hallituksen esitykseen HE 163/2021.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia sekä rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Esityksellä täytäntöönpannaan rahoitustietodirektiivi, täydennetään viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa ja lisäksi annettaan täydentävää sääntelyä kansallisista muutostarpeista johtuen.

Esityksessä ehdotetaan muun muassa niiden viranomaisten nimeämistä, joilla olisi pääsy pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään direktiivin edellyttämällä tavalla. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviä laajennettaisiin koskemaan yhteistyötä viranomaisten kanssa rahoitusdirektiivissä tarkoitettujen vakavien rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä.

2 Lausunto

Pankki- ja maksutilijärjestelmän taloudelliset vaikutukset lain soveltamisalan piiriin kuuluville yksityissektorin toimijoille sekä viranomaisille ovat merkittäviä. Tämän vuoksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää koskevan sääntelyn ja tämän vaatimien teknisten ratkaisujen tulee olla selkeitä ja kokonaisvaltaisia.

Pankki- ja maksutilijärjestelmän sekä esimerkiksi poliisilla käytössä olevan pankkitiedustelujärjestelmän samanaikainen kehittäminen ei ole viranomaisille, eikä varsinkaan tieto- ja tiedonsaantipyyntöjen kohteena olevien yksityisen sektorin toimijoille optimaalinen. Keskitetyllä järjestelmällä ja operatiivisen toiminnan näkökulmasta riittävällä tietosisällöllä voidaan vähentää tarvittavia rajapintoja ja tätä kautta myös kustannuksia kaikilta osapuolilta.

Johtuen erityisesti valvontajärjestelmän tietosisältöjen rajauksesta hallituksen esityksessä kuvatusti järjestelmän rakentamisesta aiheutuvat kustannukset eivät tehosta rikostorjuntaa panostuksen edellyttämällä laajuudella.

POLIISIHALLITUS
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 ESPOO
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780

Käytännössä nyt esitetyn sääntelyn mukaisesti rakennettavan tietojärjestelmän kautta voidaan luovuttaa vain osa tiedoista ja aiemmassa valmistelussa erityisiin henkilötietoryhmiin katsotut tiedot toimitetaan käyttäen erillisiä menetelmiä. Kun viranomaisilla on toimivaltansa nojalla oikeus saada myös muita tietoja, olisi tehokkuuden kannalta tarkoituksenmukaisempaa saada nämä tiedot saman ja yhden tietojärjestelmän kautta.

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää koskevan lainsäädännön aiemmassa valmistelussa tilitapahtumatiedot jätettiin pois sääntelystä sekä järjestelmän tietosisällöstä. Kun tietojärjestelmän rakentamisen tavoitteena on erityisesti rikoshyödyn poisottamisen, rikosten ennalta estämisen, paljastamisen sekä selvittämisen tehostaminen, on kattavampien tietojen lisääminen järjestelmän tietosisältöön välttämätöntä. Muuten operatiivinen hyöty poliisille jää varsin minimaaliseksi, eikä tietojärjestelmän rakentamiselle asetetut tavoitteet täyty.

Jos viranomaisen oikeutta päästä tietoon säädellään useissa ei laeissa on vaarana, että tiedonsaantikynnykset muotoutuvat eriasteisiksi, jopa kiristyvät, mikä ei ole omiaan selkeyttämään käytännön toimintaa, vastuita ja tulkintaa. Esimerkkinä voidaan mainita ehdotuksen 3§ suhde poliisilain (22.7.2011/872) 4-luvun tiedon saantia yksityiseltä, yhteisöltä tai henkilöltä säätelevään 3§:ään (välttämätöntä vs tarpeellista).

Poliisi on rikostorjunnassa keskeinen toimija ja koostavan sovelluksen jatkokehityksessä tulee huomioida korostetusti poliisin toiminnalliset tarpeet. Poliisille tulisikin lisätä lakiin Tullin ohella mahdollisuus vaikuttaa tietojärjestelmän teknisiin ratkaisuihin.

Mikäli lain säätämisen yhteydessä tilitapahtumatietojen käsittelyä pankki- ja maksutilirekisterissä ei mahdollisteta edellä esitetysti, tulee tämä ottaa nopealla aikataululla jatkovalmisteluun. Nykyinen järjestelmä aiheuttaa epätietoisuutta ja päällekkäisiä kustannuksia niin viranomaisissa kuin finanssialan toimijoissakin. Nyt esitetty ratkaisu ei ole tarkoituksenmukainen rikoshyödyn tehokkaan jäljittämisen ja poisottamisen, rikosten ennalta estämisen, paljastamisen sekä selvittämisen tehostaminen kannalta.

Keskusrikospoliisi ottaa 22.4.2022 päivätyssä lausunnossaan (POL-2022-40405) hallintovaliokunnalle yksityiskohtaisemmin kantaa esitettyihin säännöksiin ja tässä lausunnossa viitataan niihin.

Poliisitarkasta Tuomas Pöyhönen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 21.04.2022 klo 11:06. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.